

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

Milan Salaš, MM Brno

V roce 1985 výzkum na "Cezavách" plošně navázal na předchozí sezónu /Salaš 1987/ a v rámci parc. č. 2056/1 pokračoval východním směrem v dílčím odkryvu centrálního, věteřovskou fortifikací uzavřeného areálu sídliště. Z nově otevřené plochy 75 m² byl zcela prozkoumán pouze nejseverněji vysunutý čtverec 16 m, v němž byla vzhledem k původní konfiguraci terénu nejjednodušší stratigrafická situace. V severní třetině tohoto čtverce bylo již pod ornicí, v hloubce 0,3-0,4 m, obnaženo rostlé jílové podloží, které se ovšem jihozápadním směrem postupně svažovalo, takže u JKB /jižní kontrolní blok/ 16 m se nacházelo 0,8 m a u JKB 16L /výzkum 1984/ již 1,3 m hluboko pod úroveň dnešního povrchu. Původní terén byl tedy exponován nejen severozápadně, jak je tomu dnes, ale i jižně, což potvrzuje také situace v posledních sektorech Tihelkovy sondy I z r. 1948, kde bylo intaktní podloží zjištěno dokonce až v hloubce kolem tří metru /Tihelka-Hank 1957/. V přibližně severojižní řadě čtverce s číslem 16 a 17 je svažitost podloží, představující zřejmě někdejší širokou terénní depresi, vyrovnána do dnešní úrovně přirozenou vrstvou /č. III/ tmavohnědé huměhlíny, jež obsahuje výhradně keramiku ze starší doby bronzové. V místě nyní otevřených čtverců 15La 14L se mezi vrstvou III a ornicí vklínuje přirozená vrstva č. II, tvořená šedou, kyprou až popelovitou hlínou. Tato výrazná sídlištní vrstva nabývá východním směrem, tedy proti svahu, na mocno - stí a nálezově v ní dominuje velatický materiál.

Na ploše čtverce 16m byly zachyceny celkem čtyři zahlubené objekty. Kromě mělkých miskovitých prohlubní při SKB /severní kontrolní blok/, které byly označeny jako objekt č. 4 a jež jsou recentního původu, byla v jihovýchodním rohu čtverce odkryta superpozice objektů č. 3 a 6, které zasahují i do sousedních tří čtverců. Jámy sice nebyly v r. 1985 ještě zcela vytěženy, z jejich rozdílného zásypu i nepříliš početných keramických zlomků již ovšem lze objekt č. 3 určit jako mladší, věteřovský. Druhá jáma neposkytla zatím žádný spolehlivý datovací materiál, nebyl tu ale jediný prokazatelně věteřovský střep.

V severovýchodním rohu čtverce byl odkryt zahluběný objekt č. 5 představující menší zísobní jámu s klasickým úzkým hrdlem a výrazně podsazenými stěnami. Na povrchu, v ústí a v hrdle jámy se koncentrovalo značně množství velmi fragmentárního, často opáleného nebo přepáleného antropologického materiálu, menší měrou tu pak byly zastoupeny i zlomky zvířecích kostí a ostatní druhy nálezů jako lastury, štípaná industrie a zlomky keramiky. Spodní část jámy byla podstatně chudší, především tu chyběly lidské kosti a až na plochém dně objektu ležela část kamenné podložky na drčení obilí. Nepříliš výrazný střepový materiál datuje jámu spíše do kultury únětické než věteřovské.

Při těžbě čtverce 15L již v ornicí neobyčklé kvantum nálezu naznačovalo složitější situaci. V hloubce 0,4-0,8 m, tedy v přirozené vrstvě II, byla ve východní polovině čtverce na ploše 6 m² mezi převážně menšími kameny odkryta mimořádná kumulace archeologického materiálu nejružnějšího druhu. Ve svrchním horizontu byl centrálně situován skelet asi pětiletého dítěte, z něhož se v anatomickém pořádku nacházela jen pánev s pánví a články prstu ruky, z ostatních částí kostry bylo nalezeno pouze několik izolovaně dislokovaných zlomků. V této horizontální úrovni byly ojediněle rozptýleny i zlomky kostí z dalšího, dospělého jedince. Některé z nich mohou příslušet mužskému skeletu, který byl odkryt na stejném místě čtverce jako dětská kostra, pouze o 0,15-0,2 m hlouběji. Mezi kameny zde byl vtěsnán opět celý trup i s pánví, přes níž byl příčně položen levý femur. Zbývající dlouhé kosti dolních i horních končetin byly spolu s částí lebky uloženy opodál, přičemž vzájemná poloha většiny jednotlivých kostí respektovala anatomickou vazbu a orientaci /např. ulna a radius, tibia s fibulou vůči distálnímu konci femuru apod./. Lebka a některé dlouhé kosti rukou byly opáleny, v zásypu kolem obou skeletů bylo množství uhlíku a spáleného paleobotanického materiálu /obilí, proso, žaludy/. Většinu nálezového fondu představuje keramika, převážně velatická. Kromě dalšího běžného sídlištního materiálu /zvířecí kosti, malakofauna, mazanice/ odtud pochází také bronzová industrie /nuž, břitva, část jehlice a slitku/, parohový hrot a kamenný kulovitý artefakt. Na druhé straně téhož čtverce byly ve svrchní části přirozené vrstvy II dvě mazanice kry. Sídlíštní vrstva byla mezi nimi v nepravidelném pásu do červena až černa propálena a u kry v severozápadním rohu čtverce se nacházela menší kamenná destrukce.

Třetí zkoumaný čtverec /14L/ byl zatím vytěžen do hloubky 1,2 m. Sídlíštní vrstva II, která nyní místy nabývá tmavšího zbarvení, nasedá v severozápadní části čtverce na vrstvu III v hloubce 0,7 m, východním a zejména jižním směrem její mocnost ale narůstá, takže při JKB 14L se ani v hloubce 1,2 m vrstva III ještě neobjevila. Komplikovaná nálezová situace ve východní části čtverce 15L do tohoto prostoru prakticky již nezasahuje a končí v dílčím kontrolním bloku. Přestože výzkum čtverců 14La 15L nebyl dosud uzavřen, je nepochybné, že mimořádně příznivá nálezová situace dvou výše popsaných skeletů napomůže k interpretaci lidských koster velatického sídliště na "Cezavách". Tak výrazná kumulace materiálu na poměrně malé ploše v sídlíštní vrstvě není rozhodně náhodná a opatrně formulováno je archeologickým výsledkem nějakým způsobem motivované a cílené lidské aktivity.

Literatura:

Salaš, M. 1987: Pokračování výzkumu výšinného sídliště u Blučiny /okr. Brno-venkov/, PV 1984, v tisku.
Tihelka, K. - Hank, V. 1957: Výzkum na návrší Cezavách u Blučiny v r. 1948, ČMM XLII, 25-42.

Drittes Grabungsjahr auf der Höhensiedlung bei Blučina /Bez. Brno-venkov/. Die Grabung des Zentralareales der Siedlung auf "Cezav" schritt im Jahre 1985 mit der Abdeckung einer

neuen Fläche /75 m²/ fort, die im Rahmen der Parzelle Nr. 2056/1 an die vorherige Saison anschloss. Nach der Abschüssigkeit des intakten Liegenden kann man urteilen, dass sich in diesem Raume des westlichen Hanges der Anhöhe ungefähr in Nord-südrichtung eine breite Terraindepression befand, die bis zu dem heutigen Niveau mit einer Schicht dunkelbrauner kompakter Erde ausgefüllt ist /natürliche Schicht Nr. III/, zwischen welche und die Ackerkrume sich dann gegen den Hang in Ostrichtung eine markante Schicht grauer bis aschiger Erde einkeilt /natürliche Schicht Nr. II/. Während Schicht III ausschliesslich Keramik aus der älteren Bronzezeit enthält, dominiert in Schicht II Velaticer Material.

Von den drei erfassten urgeschichtlichen eingetieften Objekten befanden sich zwei in Superposition, wobei das jüngere Objekt Nr. 3 als Věteřover bestimmt wurde, das ältere Objekt Nr. 6 kann man vorläufig genauer nicht datieren. Das dritte abgedeckte Objekt stellt eine kleinere Vorratsgrube vor, in den Zeitabschnitt der Ůneticer Kultur datiert. In der Einschüttung ihres oberen Teiles fand man eine Menge ziemlich fragmentarischen anthropologischen Materiales, häufig angesengt oder durchglüht, es erschienen auch Bruchstücke von Tierknochen, Muscheln, gespaltene Artefakte und Keramikbruchstücke. Der untere Teil war wesentlich ärmer, es fehlten hier menschliche Knochen und erst am Boden lag der Teil einer Steinunterlage zum Reiben des Getreides.

Höher gegen den Hang aufwärts war in einer Tiefe von 0,4 - 0,5 /natürliche Schicht II/ zwischen überwiegend kleineren Steinen das Skelett eines ungefähr fünfjährigen Kindes abgedeckt worden, von dem sich in anatomischer Anordnung nur die Wirbelsäule mit dem Becken und Fingerglieder der Hand befanden. Von den übrigen Teilen des Skelettes fand man nur einige isoliert dislozierte Bruchstücke. An der gleichen Stelle war um 0,2 m tiefer zwischen Steinen eingeklemmt ein postkraniales Männerskelett ohne Gliedmassen, nur über das Becken lag quer der linke Femur. Die übrigen langen Knochen der Extremitäten waren gemeinsam mit dem Teil des Schädels unweit beigelegt, wobei der Schädel und einige lange Knochen der Arme angebrannt waren. In der Aufschüttung um die Skelette auf einer Fläche von ca. 6 m² war neben Steinen eine Menge von Bruchstücken überwiegend Velaticer Keramik, verbranntes paläobotanisches Material /Getreide, Hirse, Eicheln/ und übliche Siedlungsfunde /Tierknochen, Malakofauna, Lehmbeiwurf/, es fehlten jedoch nicht einmal bronzene Artefakte /Messer, Rasiermesser, der Teil einer Nadel und eines Gußstückes/. Nach Abschluss der Grabung auf dieser Fläche im Jahre 1986 und nach einer gründlichen Bewertung des archäologischen sowie anthropologischen Materiales wird diese Fundsituation zweifellos zur Interpretation der Velaticer menschlichen Knochenüberreste auf "Cezav" behilflich sein.

ZPRÁVA O VÝZKUMU V BUDKOVICÍCH V ROCE 1985 /okr. Brno-venkov/

Jaromír Ondráček, Jana Stuchlíková, AŮ ČSAV Brno

/Tab. 2/

V měsících září a října 1985 se uskutečnila druhá etapa terénních prací na výšinném sídlišti věteřovské skupiny v Budkovicích, jejichž úkolem bylo ověření dalšího průběhu objektu č. I s kúlovou konstrukcí, zkoumaného v letech 1960, 1965 a 1984 /Ondráček - Stuchlíková 1982; 1987, v tisku/. V této sezóně byla položena další sonda /V/ o rozměrech 8 x 4 m, vedená ve směru Z - V, t.j. kolmo k sondě III z roku 1984. Navázali jsme tak i na plochu prozkoumanou v roce 1965, t. zn. na SV roh obj. I a zjistili jsme, že objekt pokračuje dále směrem k severu. Při jeho východní straně se podařilo zachytit další dva kúly, tvořící protilehlou řadu ke kúlovým jamám, prozkoumaným v roce 1984. Vzájemné vzdálenosti, rozměry i výplň kúly odpovídá situaci známé z dřívějšího výzkumu. Dva z nich byly v horní části duté a v jednom případě /K 14/ se ve výplni zachovaly zbytky zetlelého dřeva. Zásyp kúly sestával ze sypké, místy propálené nebo popelovité hlíny promísené uhlíky. Vlastní objekt vyplňovala do hloubky 3 m světle hnědá sprašovitá hlína s nepatrným množstvím nálezů, nade dnem byly zachyceny silně propálené vrstvy cihlově červené barvy, šedé popelovité vrstvičky a neobyčejně velké množství uhlíků a celých kusů uhlíkatého dřeva. Hloubka dna objektu, situovaného na mírném JV svahu, činí v naší zkoumané části již 350-380 cm /dno kúly jam max. 506cm/, kdežto na J straně byl zahloubený pouze 160 cm. Jeho celková délka dosahuje za současného stavu výzkumu 15 m. Interpretace tohoto, v rámci věteřovské skupiny zcela výjimečného objektu, považovaného dříve na základě původního výzkumu za objekt sídelního charakteru /Ondráček - Stuchlíková 1982, 38/, není dosud uzavřena.

V sondách III i V jsme narazili na uměle vyhloubený útvar s tmavě hnědým zásypem a minimálním množstvím nálezů, jehož stěny se nepravidelně stupňovitě svažovaly. Obsahoval středověký i nevárazný pravěký /věteřovský/ materiál a jeho stáří se podařilo objasnit teprve v roce 1985, kdy jsme vypreparovali jeden ze žlabovitých stupňů s několika kusy středověké keramiky, datované rámcově do 14. stol. Jde patrně o středověký příkop, související pravděpodobně s bývalou budkovickou tvrzí. Tento objekt, označený č. II, je široký přibližně 18 m a porušuje horní část věteřovského objektu č. I. Na západním profilu sondy V jsme zachytili skupinu kamenu, které sledovaly linii stěny objektu II. V hloubce 130 cm se objevila část lidské kostry, kolem níž bylo nalezeno několik pravěkých střepů.

Literatura:

Ondráček, J. - Stuchlíková, J. 1982: Věteřovské sídliště v Budkovicích, FontArchMor XVI, Brno.
- 1987: Sondážní výzkum v Budkovicích /okr. Brno-venkov/, PV 1984, Brno, v tisku.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné